

Äänekosken ammatillisen
koulutuksen kuntayhtymä

poke
POHJOISEN KESKI-SUOMEN
AMMATTIOPISTO

Yhteisten tutkinnon osien toteuttamissuunnitelma

Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen,
matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen ja
yhteiskunta- ja työelämäosaaminen

Hyväksyjä: vt. ky johtaja 22.6.2026, 10 §

Voimaantulo: 1.8.2026

Pohjoisen Keski-Suomen ammattiopisto
Piilolantie 17, PL 41, 44100 Äänekoski

Sisällys

1	Ammatillisen perustutkinnon muodostuminen	2
2	Yhteiset tutkinnon osat	3
2.1	Viestintä ja vuorovaikutusosaaminen 11 osp	3
2.1.1	Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi, 4 osp pakollinen	3
2.1.2	Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi, 3 osp, valinnainen	6
2.1.1	Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä, 4 osp pakollinen	8
2.1.1	Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä, 3 osp valinnainen	9
2.1.2	Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi, 1 osp, pakollinen	10
2.1.3	Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi, 3 osp, valinnainen	11
2.1.4	Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä, englanti, 3 osp, pakollinen	12
2.1.5	Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä, englanti, 3 osp, valinnainen	13
2.1.6	Toiminta digitaalisessa ympäristössä, 2 osp, pakollinen	14
2.1.7	Toiminta digitaalisessa ympäristössä, 3 osp, valinnainen	16
2.1.8	Taide ja luova ilmaisu, 1 osp, pakollinen	17
2.1.9	Taide ja luova ilmaisu, 3 osp, valinnainen	17
2.2	Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen 6 osp	19
2.2.1	Matematiikka ja matematiikan soveltaminen, 4 osp, pakollinen	19
2.2.2	Matematiikka ja matematiikan soveltaminen, 3 osp valinnainen	20
2.2.3	Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen, 2 osp pakollinen	21
2.2.4	Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen, 3 osp valinnainen	23
2.3	Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen 9 osp	24
2.3.1	Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, 2 osp pakollinen	24
2.3.2	Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen, 3 osp valinnainen	26
2.3.3	Työelämässä toimiminen, 2 osp pakollinen	27
2.3.4	Työelämässä toimiminen, 3 osp valinnainen	29
2.3.5	Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet, 1 osp pakollinen	30
2.3.6	Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta, 1 osp pakollinen	34
2.3.7	Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen, 2 osp pakollinen	35
2.3.8	Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen, 3 osp valinnainen	37
2.3.9	Kestävän kehityksen edistäminen, 1 osp pakollinen	37
2.3.10	Kestävän kehityksen edistäminen, 3 osp valinnainen	40
2.4	Osaamisen arviointi	42
2.5	Ammatillisen koulutuksen arvoperusta	43

1 AMMATILLISEN PERUSTUTKINNON MUODOSTUMINEN

Ammatilliset tutkinnon osat	145 osp
Pakolliset tutkinnon osat	
Mahdolliset osaamisalat	
Valinnaiset tutkinnon osat	
Yhteiset tutkinnon osat	35 osp
Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen	11 osp
Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi	4 osp
Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi toisena kielenä	4 osp
Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi	1 osp
Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä, englanti	3 osp
Toiminta digitaalisessa ympäristössä	2 osp
Taide ja luova ilmaisu	1 osp
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen	6 osp
Matematiikka ja matematiikan soveltaminen	4 osp
Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen	2 osp
Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen	9 osp
Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen	2 osp
Työelämässä toimiminen	2 osp
Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet	1 osp
Yrittäjyys ja yrittäjämäinen toiminta	1 osp
Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen	2 osp
Kestävän kehityksen edistäminen	1 osp
Yhteisten tutkinnon osien valinnaiset osaamistavoitteet (valitaan kolme)	9 osp
Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, suomi	3 osp
Viestintä ja vuorovaikutus toisella kotimaisella kielellä, ruotsi	3 osp
Viestintä ja vuorovaikutus vieraalla kielellä, englanti	3 osp

• Toiminta digitaalisessa ympäristössä	3 osp
• Taide ja luova ilmaisu	3 osp
• Matematiikka ja matematiikan soveltaminen	3 osp
• Fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen	3 osp
• Yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen	3 osp
• Työelämässä toimiminen	3 osp
• Liikunta ja terveystieto sekä työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen	3 osp
• Kestävän kehityksen edistäminen	3 osp

2 YHTEISET TUTKINNON OSAT

2.1 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN 11 OSP

Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue suoritetaan ja sitä opetetaan siten, että äidinkielenä on koulutuksen järjestäjän opetus- ja tutkintokielen mukaisesti suomen, ruotsin tai saamen kieli. Viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -osa-alue voidaan opiskelijan valinnan mukaan suorittaa ja sitä voidaan opettaa myös opiskelijan toisena kielenä olevalla suomen tai ruotsin kielellä, romanikielellä, viittomakielellä tai muulla opiskelijan äidinkielellä, mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa tämän mahdollisuuden.

2.1.1 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI, 4 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Erilaiset vuorovaikutustilanteet	
Opiskelija • viestii suullisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti • viestii kirjallisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa	Opiskelija • viestii esim. kokouksissa, neuvotteluissa, työhaastattelussa ja pari- ja ryhmätehtävissä tilanteen mukaisesti sekä sanallista että sanatonta viestintää käyttäen • mukauttaa sekä sanallista että sanatonta viestintää kohderyhmän mukaisesti, esim. kun viestii lapselle, esihenkilölle, työtoverille, asiakkaalle • ilmaisee mielipiteitä ja perustelee niitä ymmärrettävästi • esittelee työelämän ilmiöitä, esim. koneiden, laitteiden, erilaisten toimintojen periaatteita • osaa valita, millaista kieltä käyttää viestinnässään, mm. ammattikieltä, yleiskieltä, puhekieltä, asiatyylä

	• asettaa viestinnälleen tavoitteita. • henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti lähiopetus tai verkko-opinto Peda.netissä • käytössä monipuolisesti sekä kirjallisia että suullisia tehtäviä, niin yksin kuin yhdessä muiden kanssa, nykytekniikan hyödyntämistä • oppimisympäristöinä luokkamuotoisuuden lisäksi mahdollisuus erilaisiin oppimisympäristöihin, esim. oman oppilaitoksen erilaiset oppimisympäristöt, yhteistyö ammattiaineiden, työelämän ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa, verkkotehtävät, itsenäiset tehtävät kentällä
Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi	
Opiskelija • tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita • käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa • käyttää erilaisia tietolähteitä • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin	Opiskelija • ymmärtää, että teksti voi koostua kirjoituista, puhutuista, kuulluista ja nähdyistä ilmauksista • tuntee työelämän ja yhteiskunnan keskeisiä tekstilajeja, esim. kirjauksen, keskustelun, mainoksen, ohjeen, podcastin, raportin, reklamaation, suullisen ohjeistuksen • tuntee työelämässä käytettyjä medioita, esim. verkkosivuja, ohjelmia, sovelluksia, sosiaalista mediaa • tuntee tekstilajien lajijominaisuuksia ja käyttää tietämystään ja kuvanlukutaitoa vastaanottaessaan tekstejä, esim. mainokseen suhtautuminen eroaa ohjeen vastaanottamisesta • arvioi viestintäkanavan ja tekstin luotettavuutta • käyttää tietolähteitä • tiivistää ydinasioita lukemistaan, kuulemistaan ja näkemistään teksteistä • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin. • Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti lähiopetus tai verkko-opintoina Peda.netissä • Käytössä monipuolisesti sekä kirjallisia että suullisia tehtäviä, niin yksin kuin yhdessä muiden kanssa, nykytekniikan hyödyntämistä • Oppimisympäristöinä luokkamuotoisuuden lisäksi mahdollisuus erilaisiin oppimisympäristöihin, esim. oman oppilaitoksen erilaiset

	oppimisympäristöt, yhteistyö ammattiaineiden, työelämän ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa, verkkotehtävät, itsenäiset tehtävät kentällä
Tekstien tuottaminen	
Opiskelija • tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • tuottaa tekstejä yleiskielellä • käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa	Opiskelija • tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstejä, esim. esitelmän, muistion, ohjeen, raportin, referaatin, reklamaation, tiedotteen, tiivistelmän • tuottaa tekstejä yleiskielellä • käyttää suullisissa ja kirjallisissa teksteissä tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti digitaalisia sovelluksia. • Henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti lähiopetus tai verkko-opintoina Peda.netissä • Käytössä monipuolisesti sekä kirjallisia että suullisia tehtäviä, niin yksin kuin yhdessä muiden kanssa, nykyteknologian hyödyntämistä • Oppimisympäristöinä luokkamuotoisuuden lisäksi mahdollisuus erilaisiin oppimisympäristöihin, esim. oman oppilaitoksen erilaiset oppimisympäristöt, yhteistyö ammattiaineiden, työelämän ja ympäröivän yhteiskunnan kanssa, verkkotehtävät, itsenäiset tehtävät kentällä

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti osallistumalla opetukseen ja suorittamalla annetut tehtävät. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arviointi kattaa kaikki tutkinnon osan osa-alueen osaamistavoitteet. Opiskelija itsearvioi osaamistaan. Opettaja arvioi osaamisen asteikolla 1–5.

2.1.2 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI, 3 OSP, VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen	
Opiskelija - tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen - tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin - lukee ja analysoi kaunokirjallisuutta	Opiskelija - tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkityksen - tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin, esim. dekkariin, sarjakuvaan, proosarunoon, aforismiin, sarjakuvaromaaniin, näytelmään - lukee kaunokirjallisuutta – romaaneja, novelleja ja/tai runoja – niin, että osaa pohtia ja etsiä merkityksiä. - Verkko-oppimisympäristö Peda.net Kyseessä on itsenäisesti suoritettava verkko-opinto, sis. alkuohjeistuksen, jossa sovitaan opintojakson eteneminen. Tehtäviä on mahdollista tehdä osana työelämää, kulttuuripalveluita ja muita olennaisia verkostoja.
Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen	
Opiskelija - tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja - tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa - antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä - muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta	Opiskelija - tutustuu sekä fiktion ja faktan tekstilajeihin ja pohtii ja osoittaa niiden ilmaisun lajityypillisiä keinoja, esim. huomaa elämäkerran, romaanin ja tietokirjatekstin tai mainoksen ja ilmoituksen eroja ja yhtäläisyyksiä - tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa, esim. tekee kirja-/elokuva-/pe-liarvostelun, mielipidetekstin, vastineen, järjestää tai osallistuu neuvotteluun tai pitää ohjaustuokion ja raportoi siitä, tulkitsee, mitkä asiat vaikuttavat esim. mielipidetekstin tai neuvottelun sisältöön, kieleen ja rakenteeseen - antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä, esim. ehdottaa muistioon, esitelmään tai haastatteluun tarkennuksia; on kiinnostunut kehittämään tekstiään eteenpäin - muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta, esim. huoltaa muistion kieltä, muuttaa ohjeen osien järjestystä ja lisää kuvia, editoi

	työhaastatteluvideota lisäämällä musiikkia ja tietotekstiä. • verkko-oppimisympäristö Peda.net Kyseessä on itsenäisesti suoritettava verkko-opinto, sis. alkuohjeistuksen, jossa sovitaan opintojakson eteneminen. Tehtäviä on mahdollista tehdä osana työelämää, kulttuuripalveluita ja muita olennaisia verkostoja.
Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen
Opiskelija • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään • edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä	Opiskelija • esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään, esim. viihdyttää ulkoilua odottavaa lapsiryhmää ajan-kohtaisella ikätasoisella puheella, keskustelee sähköasentajaa odotellessa talonrakentajan kanssa materiaalien hinnoista, valmistelee työpaikalta eläköityvälle työtoverille puheen, jota havainnollistaa elein ja ilmein, pitää esitelmän työpaikan olosuhteista, materiaaleista tai laitteista suullisesti ja/tai nykYTEKNOLOGIAA hyödyntäen • näkee itsensä osana esim. opiskeluryhmää ja työyhteisöä, joissa toimii, ja edistää ryhmän työskentelyä • arvostaa muiden näkökantoja, esim. ei ole joustamaton ja väheksy ryhmän ratkaisua, jos se on (työ)yhteisön arvojen mukainen, ja edistää yhteistä päämäärää, vaikka itse olisikin eri mieltä • noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä. • Verkko-oppimisympäristö Peda.net: Kyseessä on itsenäisesti suoritettava verkko-opinto, sis. alkuohjeistuksen, jossa sovitaan opintojakson eteneminen. Tehtäviä on mahdollista tehdä osana työelämää, kulttuuripalveluita ja muita olennaisia verkostoja.

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan suorittamalla annetut tehtävät. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arviointi kattaa kaikki tutkinnon osan osa-alueen osaamistavoitteet. Opiskelija itsearvioi osaamistaan. Opettaja arvioi osaamisen asteikolla 1–5.

2.1.1 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI TOISENA KIELENÄ, 4 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Kielen ja kirjallisuuden muotojen ja merkitysten tunteminen	
Opiskelija - tiedostaa ja huomioi kielellisen, kulttuurisen ja identiteettien moninaisuuden merkitystä - tutustuu kirjallisuuden eri lajeihin - lukee suomenkielistä kirjallisuutta	- verkkototeutus Peda.netissä - alkuohjeistus, jossa sovitaan opintojakson etenemisestä
Erilaisten tekstien tulkitseminen ja tuottaminen	
Opiskelija - tutustuu eri tekstilajeihin ja analysoi niiden ilmaisutapoja - tuottaa ja tulkitsee tekstejä yksin ja yhdessä muiden kanssa - antaa ja vastaanottaa rakentavaa palautetta tuotetusta tekstistä - muokkaa tuottamiaan tekstejä palautteen pohjalta	- verkkototeutus Peda.netissä - alkuohjeistus, jossa sovitaan opintojakson etenemisestä
Esiintymis- ja ryhmätyötaitojen kehittäminen	
Opiskelija - esittää sekä spontaanin että valmistellun esityksen ja havainnollistaa esitystään - edistää ryhmän työskentelyä ja arvostaa muiden näkökantoja - noudattaa työelämän kokous- ja neuvottelukäytäntöjä	- verkkototeutus Peda.netissä - alkuohjeistus, jossa sovitaan opintojakson etenemisestä

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti osallistumalla opetukseen ja suorittamalla annetut tehtävät. Opiskelija saa etenemisestään palautetta. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arviointi kattaa kaikki tutkinnon osan osa-alueen osaamistavoitteet. Opiskelija itsearvioi osaamistaan. Opettaja arvioi osaamisen asteikolla 1–5.

2.1.1 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS ÄIDINKIELELLÄ, SUOMI TOISENA KIELENÄ, 3 OSP VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Erilaiset vuorovaikutustilanteet	
Opiskelija • viestii suullisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti • viestii kirjallisesti tilanteen ja kohderyhmän mukaisesti • perustelee mielipiteensä ja väitteensä • toimii vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • käyttää selkeää ja ymmärrettävää kieltä • ymmärtää kielen ja vuorovaikutustaitojen merkityksen työelämässä ja yhteiskunnassa • kehittää suomen kielen taitoaan tavoitteellisesti	• lähiopetus tai verkko-opetus • vuorovaikutustilanteet • käytännön harjoitukset • harjoittelu oman alan tilanteessa • videointi, kuvaaminen • itsearviointi ja vertaisarviointi • verkkotehtävät
Tekstien käyttäminen ja tekstien luotettavuuden arviointi	
Opiskelija • tuntee työelämässä ja yhteiskunnassa käytettäviä erilaisia tekstilajeja ja medioita • käyttää erilaisia tietolähteitä • arvioi tietolähteiden ja tiedon luotettavuutta • käyttää monilukutaitoa erilaisten tekstien tulkitsemisessa • tiivistää ydinasioita kuullun, luetun ja nähdyn pohjalta • noudattaa tekijänoikeuksia ja viittaa käyttämiinsä lähteisiin	• lähiopetus tai verkko-opetus • vuorovaikutustilanteet • käytännön harjoitukset • harjoittelu oman alan tilanteessa • videointi, kuvaaminen • itsearviointi ja vertaisarviointi • verkkotehtävät

Tekstien tuottaminen	
Opiskelija • tuottaa työelämän ja yhteiskunnan tekstikäytänteiden mukaisia tekstejä • tuottaa tekstejä yleiskielellä • hallitsee pääosin kielen perusrakenteet ja kirjoitetun kielen käytänteet • käyttää digitaalisia sovelluksia tarkoituksenmukaisesti ja eettisesti tekstien tuottamisessa	• lähiopetus tai verkko-opetus • vuorovaikutustilanteet • käytännön harjoitukset • harjoittelu oman alan tilanteessa • videointi, kuvaaminen • itsearviointi ja vertaisarviointi • verkkotehtävät

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti osallistumalla opetukseen ja suorittamalla annetut tehtävät. Opiskelija saa etenemisestään palautetta. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arviointi kattaa kaikki tutkinnon osan osa-alueen osaamistavoitteet. Opiskelija itsearvioi osaamistaan. Opettaja arvioi osaamisen asteikolla 1–5.

2.1.2 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS TOISELLA KOTIMAISELLA KIELELLÄ, RUOTSI, 1 OSP, PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Erilaiset vuorovaikutustilanteet	
Opiskelija • käyttää ruotsin kieltä suullisissa vuorovaikutustilanteissa • tuottaa kirjallisia viestejä ruotsin kielellä • tulkitsee työelämään liittyviä ruotsinkielisiä tekstejä	• Lähiopetus oppilaitoksessa (suositus) tai verkkokurssi Peda.netissä • Suullisia harjoituksia tavallisimmista vuorovaikutustilanteista (esim. "småprat", itsensä esittely) • Lyhyehköjen kirjallisten viestien tuottamista (esim. asiakaspalvelutilanne sähköpostitse) • Tavallisimpien työelämään liittyvien tekstien tulkitsemista (esim. asiakaspalvelutilanne sähköpostitse tai puhelimitse)
Toisen kotimaisen kielen merkitys	
Opiskelija • ymmärtää ruotsin kielen taidon merkityksen työelämässä ja työelämässä toimimisessa	• Lähiopetus oppilaitoksessa (suositus) tai verkkokurssi Peda.netissä • Tutustuminen ruotsin kielen merkitykseen työelämässä (esim. Ruotsin ja Suomen väliset kauppasuhteet, ruotsinkieliset alueet Suomessa, virkamiesruotsin käsite)

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Opiskelija osoittaa osaamisensa suullisella ja kirjallisella näytöllä, jotka opettaja arvioi asteikolla 1–5. - Suullisessa osuudessa opiskelija osoittaa selviytyvänsä ruotsin kielellä joistakin tavallisimmista vuorovaikutustilanteista. Suullinen osuus voidaan toteuttaa kasvokkain opettajan kanssa, Teams-yhteydellä tai videotallenteena. - Kirjallisessa osuudessa opiskelija osoittaa kykynsä tuottaa ja tulkita ruotsinkielisiä viestejä sekä ymmärtävänsä ruotsin kielen taidon merkityksen työelämässä ja työelämässä toimimisessa. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Opiskelija myös itsearvioi osaamistaan.

2.1.3 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS TOISELLA KOTIMAISELLA KIELELLÄ, RUOTSI, 3 OSP, VALINNAINEN

(= ruotsia jatko-opintoihin)

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Toisella kotimaisella kielellä viestiminen työelämän vuorovaikutustilanteissa	
Opiskelija - selviytyy päivittäisissä työhön liittyvissä vuorovaikutustilanteissa - ilmaisee itseään tilanteen mukaan käyttäen ruotsin kielelle ja kulttuurille ominaisia ilmaisuja - tuottaa alansa liittyviä tekstejä - valikoi ja hyödyntää erilaisia tietolähteitä toisella kotimaisella kielellä	- verkkokurssi Peda.netissä - esimerkkejä verkkokurssin tehtävien aiheista: - asiakaspalvelu ja muut vuorovaikutustilanteet - arkipäivän tilanteet ja keskustelu, esim. matkustaminen, tien neuvonta, ostotilanteet ja ruoan tilaus - työnhaku ja työelämän tilanteita - oman alan ja työtehtävien esittely - puhelinviestintä ja/tai sähköposti-viestintä - tekstintuottaminen ja tekstinymmärtäminen - tiedonhankinta itsenäisesti - peruskieliopin kertaus
Kansalliskielten ja kulttuurien merkityksen ymmärtäminen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa	
Opiskelija ymmärtää ja huomioi ruotsin kielen aseman kansalliskielenä ja sen merkityksen kulttuurisesti moninaisessa Suomessa	- verkkokurssi Peda.netissä - esimerkkejä verkkokurssin tehtävien aiheista: - Suomenruotsalaiset - Ruotsin kielen merkitys pohjoismaisessa yhteistyössä

• ymmärtää ruotsin kielen ja kulttuurin merkityksen pohjoismaisessa yhteistyössä	
--	--

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan Peda.netiin palautettavien verkkotehtävien avulla. Opettaja arvioi osaamisen tehtävien ja mahdollisen kokeen perusteella asteikolla 1–5. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Opiskelija myös itsearvioi osaamistaan.

2.1.4 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS VIERAALLA KIELELLÄ, ENGLANTI, 3 OSP, PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Kielellinen ja kulttuurinen ympäristö	
Opiskelija • tuntee opiskelemaisensa kielen ja kulttuurin vaikutuksia vuorovaikutustilanteeseen • ottaa huomioon kielen kulttuurisia erityispiirteitä vuorovaikutuksessaan	• pohditaan kulttuurin vaikutusta vuorovaikutustilanteisiin ja harjoitellaan englanninkieliselle kulttuurille ominaista vuorovaikutusta • keskustellaan monikielisestä ja -kulttuurisesta työelämästä, jossa kohdataan ihmiset yhdenvertaisesti ja arvostaen
Erilaiset vuorovaikutustilanteet	
Opiskelija • käyttää vierasta kieltä suullisessa vuorovaikutuksessa • käyttää vierasta kieltä kirjallisessa vuorovaikutuksessa • tuottaa työelämän vuorovaikutustilanteissa tarvittavia erilaisia tekstejä • käyttää viestinnässä kielen perusrakenteita ja asiatyyliä	• opiskelija hankkii osaamista osallistumalla sovittuun lähiopetukseen oppilaitoksessa tai itsenäisellä työskentelyllä verkko-oppimisympäristössä Peda.netissä. Lähiopetus sisältää kirjallisia ja suullisia harjoituksia itsenäisesti sekä pareittain ja pienissä ryhmissä. Työskentely Peda.net-oppimisympäristössä sisältää itsenäisiä harjoituksia eri osa-alueisiin / osaamistavoitteisiin liittyen. • harjoitellaan erilaisia arkielämän ja työelämän vuorovaikutustilanteita sekä erilaisten vuorovaikutuksessa tarvittavien tekstien, kuten sähköpostin tai ohjeen kirjoittamista • kerrytetään oman alan sanastoa • kerrataan keskeistä kielioppia • harjoitellaan kielen käyttöä käytännön tilanteissa

Tiedon haku ja käyttö	
Opiskelija • hakee työelämään liittyvää vieraskielistä tietoa eri lähteistä ja arvioi tiedon luotettavuutta • tulkitsee työelämään liittyviä vieraskielisiä tekstejä • käyttää vieraskielistä tietoa työelämään tai opiskeluun liittyvissä tilanteissa	• harjoitellaan tiedon hakemista vieraskielisistä lähteistä liittyen omaan alaan, alan yrityksiin yms. • kirjoitetaan ja luetaan omaan alaan liittyviä tekstejä

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Opiskelija osoittaa osaamisensa suullisella ja kirjallisella näytöllä, jotka arvioidaan asteikolla 1-5. Osaamisen arvioimiseen voidaan käyttää myös opiskelijan kurssin aikana tekemiä tehtäviä ja tuotoksia. Vieraan kielen käyttäminen erilaisissa vuorovaikutustilanteissa -osaamisen näyttö suullisesti ja kirjallisesti: • Suullinen osuus, jossa opiskelija osoittaa selviytyvänsä suullisesta vuorovaikutustilanteesta ja keskustele tyotehtäviinsä liittyen. Suullinen osuus voidaan toteuttaa oppilaitoksessa keskusteluna opettajan kanssa kasvokkain, Teams-yhteyden välityksellä tai videotallenteena. • Kirjallinen osuus, jossa opiskelija osoittaa hallitsevansa oman alansa sanastoa ja tuottavansa ja tulkitsevänsä alaansa liittyviä tekstejä.

2.1.5 VIESTINTÄ JA VUOROVAIKUTUS VIERAALLA KIELELLÄ, ENGLANTI, 3 OSP, VALINNAI- NEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Vieraalla kielellä viestiminen työelämän tilanteissa	
Opiskelija • selviytyy monenlaisista työhön liittyvistä vuorovaikutustilanteista • ilmaisee itseään tilanteen edellyttämällä tavalla	Itsenäinen opiskelu Peda.netissä. Mahdollisuus saada ohjausta tukipajoissa, Teamsin välityksellä tai erikseen sovitulla tavalla. • verkkotehtävissä opiskelija harjoittelee erilaisia työhön liittyviä vuorovaikutustilanteita • esittelee omaa alaansa osana kestävästä kehityksestä • perehtyy oman alan yritykseen ja esittelee myös oman liiketoimintasuunnitelmat
Aktiivisena kansalaisena toimiminen vieraskielisissä yhteyksissä	
Opiskelija	• Perehtyy erilaisiin monikulttuurisuutta käsitteleviin materiaaleihin ja pohtii niitä tehtävissä

• toimii aktiivisena kansalaisena vierasta kieltä käyttäen • viestii vieraalla kielellä työssä ja arkielämässä ymmärtäen oikeutensa ja velvollisuutensa • ottaa toiminnassaan huomioon eri kulttuurien keskeiset piirteet	• Harjoittelee ilmaisemaan itseään englanniksi tilanteen edellyttämällä tavalla, esimerkiksi asiakaspalvelutilanteet, työn hakeminen tai sähköpostiviestintä
---	--

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan verkko-oppimisympäristö Peda.netin tehtävien kautta. Osaamisessa arvioidaan kielitaidon lisäksi myös tehtävien perusteellisuutta, sekä opiskelijan kykyä perehtyä annettuihin materiaaleihin. Osaaminen arvioidaan tehtävien ja mahdollisen kokeen perusteella, asteikolla 1-5.

2.1.6 TOIMINTA DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ, 2 OSP, PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Digitaalisten laitteiden ja sovellusten valinta sekä vastuullinen käyttö	
Opiskelija	Opintojakso pyritään ajoittamaan heti opintojen alkuvaiheeseen. Oppimistehtäviä Peda.net-ympäristössä kustakin aihealueesta.
	Sisältönä:
• suojaa henkilökohtaisia tietojaan ja yksityisyytensä	• henkilökohtaisen tiedon ja yksityisyyden suojaamiskeinot • GDPR, tietosuoja, tietoturva, kyber (termit, merkitys ja ohjeistukset)
• tunnistaa kyber- ja tietoturvauhkia • osaa toimia roolinsa mukaisesti kyber- ja tietoturvauhkatilanteissa	• tietoturva- ja kyberuhkien tunnistaminen ja uhkatilanteissa toimiminen roolinsa (opiskelija, työntekijä, yhteiskunnan jäsen) mukaisesti
• hakee tietoa ja arvioi kriittisesti sen luotettavuutta ja hyödynnettävyyttä	• ajantasaisen ja oikean tiedon haku luotettavista lähteistä tekijänoikeudet huomioiden, tiedonhaun kriittisyys
• käyttää tekstinkäsittelysovellusta	• tekstinkäsittelyohjelman oikeanlainen, tehokas käyttö (sisennystavat, asiakirjan fontit, kappaleasetukset, "aseta oletukseksi", kopiointi- ja liittämistavat, ym. perustoiminnot, tunnistetiedot, sivunumeroinnit)
• käyttää taulukkolaskentasovellusta	• taulukkolaskentaohjelman peruskäyttö (tekstin, lukujen ja taulukon muotoilu, laskukaavat ja perusfunktiot, kaavio)
• käyttää esitysgrafiikkasovellusta	• esitysgrafiikkaohjelman oikeanlainen käyttö (rakenne, asetelu, luettelomerkit, sisennykset, tunnistetiedot, diasiirtymät, tekstin animaatio, tulostamisasetukset, pdf-tallennus)

• noudattaa tekijänoikeuksia tuottaessaan sisältöjä	• tekijänoikeuksien huomioiminen digitaalisia sisältöjä tuottaessa, käyttäessä ja jakaessa (huom. kuvat)
• käsittelee ja järjestää tiedostoja sekä kansioita	• tietokoneen peruskäyttö (resurssienhallinta): mm. kansioiden luonti, tiedostojen tallennus (myös pdf, tietojen luokittelu – huom. työvälineohjelmat, sähköposti), tiedostojen ja kansioiden siirto, kopiointi, pakattu kansio, pilvipalvelu
• jakaa sisältöjä ja käsittelee jaettua tiedostoa	• sisällön jakaminen ja jaetun sisällön käyttö (tietojen luokittelu, pilvipalvelu) • sähköposti (asiallinen sähköposti, liitteet)
• tunnistaa generatiivisen tekoälyn toimintaperiaatteita, hyödyntämismahdollisuuksia ja riskejä	• generatiivinen tekoäly: toimintaperiaatteiden, hyödyntämismahdollisuuksien ja riskien tunnistaminen
• tietää viestipalveluiden ja sosiaalisen median vastuullisen käytön tapoja	• viestipalveluiden ja somen käyttö: vastuullinen käyttö ja käyttäytyminen, vaarat
• tunnistaa digitaalisten laitteiden ja sovellusten käytön vaikutuksia terveyteen, hyvinvointiin ja yhteiskuntaan	• digitaalisuus: digitaalisten laitteiden ja sovellusten positiiviset ja negatiiviset vaikutukset terveyteen, hyvinvointiin ja yhteiskuntaan

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen arvioidaan kokeella. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja. Aikaisemmin suoritettua TDY-kurssia ei voi tunnustaa suoraan uusiin perusteisiin. Opettaja arvioi opiskelijan osaamistason ja päättää kurssin suorittamistavasta. Edellisen opetussuunnitelman mukaista TDY-opintojakson suoritusta voidaan täydentää tarvittavilla tehtävillä. Nämä tehtävät voivat koskea esim. resurssienhallintaa ja jaettuja tiedostoja, kyber- ja tietoturvaohjeiden toimintatapoja, tekoälyä sekä somen vastuullista käyttöä.

2.1.7 TOIMINTA DIGITAALISESSA YMPÄRISTÖSSÄ, 3 OSP, VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Digitaalisten ympäristöjen ja sovelluksien hyödyntäminen	
Opiskelija - tunnistaa työnsä kannalta keskeisiä verkkoyhteisöjä - hyödyntää yhteisöllisen työskentelyn alustoja ja palveluita - rakentaa ammatillista verkkoidentiteettiään	Toteutus itseopiskeluna Peda.netissä. opintojaksolla on kaksi tehtävää: - videon tekeminen - www-sivujen laatiminen Molempiin tehtäviin on laadittu ohjeistukset ja näyttövideot, joissa videon tekemiseen on käytetty ClipChamp-sovellusta sekä www-sivuston laatimiseen Webnode -ympäristöä.
Digitaalisten sisältöjen tuottaminen ja jakaminen	
Opiskelija - tuottaa ja jakaa vastuullisesti digitaalista aineistoa ammattiinsa liittyvissä verkostoissa - käyttää tai muokkaa sisältöjä huomioiden käyttö ja tekijänoikeudet	Videon ja www-sivuston on oltava omaan ammattialaan liittyvä, riittävän monipuolinen sekä tekijänoikeudet huomioiva.

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Opiskelija laatii videon sekä www-sivuston ja palauttaa linkit näihin Peda.nettiin arvioitavaksi. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota erityisesti tekniseen osaamiseen ja käytetyn sovelluksen monipuoliseen hyödyntämiseen sekä tuotettuun sisältöön.

2.1.8 TAIDE JA LUOVA ILMAISU, 1 OSP, PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Kulttuuri ja taide	
Opiskelija - tunnistaa esimerkkejä paikallisesta, kansallisesta ja kansainvälisestä kulttuurista ja taiteesta - käyttää kulttuurin ja taiteen eri muotoja hyvinvoinnin tukemisessa - tekee tulkintoja ja kuvailee taidetta vuorovaikutuksessa muiden kanssa	- käsitteiden erottaminen ja ymmärtäminen - itsenäinen tutustuminen taiteen ja kulttuurin eri ilmiöihin - luova kirjoittaminen - luokkatila, oma elinympäristö - mahdolliset vierailukohteet (taidemuseo, kirjasto, teatteri, kulttuurikohteet, harrastukset) - verkko-opetusmateriaalit
Luova ilmaisu	
Opiskelija - tuntee luovan ilmaisun eri muotoja - valitsee tilanteeseen sopivia luovan ilmaisun muotoja ja käyttää niitä yksin tai yhdessä muiden kanssa - pohtii ja sanallistaa luovan ilmaisun prosessia	- ryhmätyöskentely - verkkoympäristössä - taideteos luovalla tavalla (maalaukset, tilataideteos, maataide) - suunnittelee ja toteuttaa projektin omaisesti

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Arviointi koostuu oppimistehtävien tekemisestä, kontaktiopetukseen osallistumisesta sekä itsenäisen luovan työn toteuttamisesta. Arviointi 0–5, joka sisältää opettajan arvioinnin sekä pohtivaa itsearviointia.

2.1.9 TAIDE JA LUOVA ILMAISU, 3 OSP, VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Tiedon havainnointi ja kerääminen kulttuuriympäristöstä ja sen ilmiöistä	
Opiskelija - havainnoi kulttuuriympäristöään - kerää tietoa kulttuuriympäristönsä ilmiöistä valitsemastaan näkökulmasta	Verkkokurssi - opiskelija havainnoi, aistii ja tutkii elinympäristöään kulttuurien näkökulmasta - ymmärtää kulttuuri-ilmiön laajuuden ja osaa pohtia sitä useasta eri näkökulmasta

	• kulttuuri-ilmiöiden merkitys omassa elämässä (ammatissa, arjessa) • luokkatila, verkkoympäristöt, elinympäristö
Teoksen, tuotteen tai palvelun toteutuksen suunnitleminen ja kokeileminen luovan ilmaisun keinoin	
Opiskelija • suunnittelee teoksen, tuotteen tai palvelun käyttäen luovan ilmaisun keinoja • kokeilee teoksen, tuotteen tai palvelun toteuttamista luovan ilmaisun keinoin	• projektinomainen taidepainotteinen tuotos • suunnittelee, aikatauluttaa, toteuttaa, dokumentoi, raportoi • oma luova idea
Osaamisen osoittaminen ja arviointi	
Arviointi koostuu verkkokurssiin laadittujen oppimistehtävien tekemisestä, aikataulussa pysymisestä verkkokurssin aikana sekä itsenäisen luovan työn toteuttamisesta. Arviointi 1–5. Sisältää opettajan arvioinnin sekä pohtivaa itsearviointia.	

2.2 MATEMAATTIS-LUONNONTIETEELLINEN OSAAMINEN 6 OSP

2.2.1 MATEMATIIKKA JA MATEMATIIKAN SOVELTAMINEN, 4 OSP, PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Matematiikka työ ja arkielämässä	
Opiskelija - laskee peruslaskutoimitukset kokonais-, desimaali- ja murtoluvuilla - Laskee prosenttilaskuja - tekee talousmatematiikan laskelmia tuloista, menoista, koroista, lainoista ja veroista - toteuttaa mittayksiköiden muunnoksia - ratkaisee ensimmäisen asteen yhtälöitä - laskee tavanomaisimpia pinta-ala ja tilavuuslaskutoimituksia - laskee mittakaavaan liittyviä laskutoimituksia - hyödyntää suorakulmaisen kolmion geometriaa käytännön ongelmien ratkaisemisessa - tunnistaa matematiikan merkityksen työvälineenä ja arkielämässä	- opiskelu tapahtuu opetusryhmästä ja opiskelijan yksilöllisistä tavoitteista riippuen lähiope- tuksena, monimuoto-opiskeluna tai verkko- kurssina - lähiopetuksessa oppimateriaalina käytetään opettajan määrittelemää matematiikan oppi- kirjaa tai muuta oppimateriaalia - osaamistavoitteet opiskellaan painottaen kun- kin koulutusalan erityisvaatimuksia - laskuharjoituksia tehdään runsaasti - työvälineiksi tarvitaan kirjoitusvälineet, vihko ja laskin - lähiopetuksen lisäksi tarjolla on myös verkko- kurssi, johon kuuluu itsenäinen opiskelu ja sen jälkeen oppilaitoksessa tehtävä koe
Looginen päättelykyky, matemaattiset menetel- mät ja apuvälineiden käyttö	
Opiskelija - mallintaa yksinkertaisia ongelmia ensimmäisen asteen yhtälöillä ja vaillinaisen toisen asteen yhtälöillä, ratkaisee ne ja tulkitsee saatuja tu- loksia - käyttää laskinta, taulukkolaskentaohjelmaa ja muita apuvälineitä ongelmien ratkaisemiseen - käyttää taulukoista ja kuvaajista saatavaa tie- toa ongelmien ratkaisemisessa - käsittelee ja havainnollistaa tilastollisia aineis- toja - määrittää keskiarvon, moodin ja mediaanin ti- lastollisista aineistoista ja tulkitsee tunnuslu- kuja - havaitsee suureiden välisiä riippuvuuksia ja verrannollisuuksia	osaamistavoitteet opiskellaan painottaen kunkin koulutusalan erityisvaatimuksia

Tulosten arviointi	
Opiskelija • varmistaa laskelmien oikeellisuuden • varmistaa tuloksen tarkoituksenmukaisen yksikön ja oikean suuruusluokan • arvioi käytetyn ratkaisumenetelmän käyttökelpoisuutta	Osaamistavoitteet opiskellaan painottaen kunkin koulutusalan erityisvaatimuksia

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Pakollisen matematiikan osaaminen arvioidaan asteikolla 1–5, kokeen tai kokeiden perusteella. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.2.2 MATEMATIIKKA JA MATEMATIIKAN SOVELTAMINEN, 3 OSP VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Matemaattisten ongelmien ratkaiseminen päätellessä, yhtälöillä ja kuvaajien avulla	
Opiskelija • hyödyntää toisen asteen yhtälöitä, yhtälöpareja, taulukoita ja kuvaajia matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa • tunnistaa eksponentiaalisen mallin ja ratkaisee yksinkertaisen eksponenttiyhtälön • hyödyntää suora ja vinokulmaisen kolmion trigonometriaa matemaattisten ongelmien ratkaisemisessa	• matematiikka ja matematiikan soveltaminen, valinnainen, toteutetaan verkkokurssina Peda.net-oppimisympäristössä • opiskeluun tarvitaan tietokone, ruutuvihko, kirjoitusvälineet ja laskin.
Matemaattisen tiedon hankinta, ryhmittely ja tulkinta	
Opiskelija • käyttää tilastoja, taulukoita ja graafisia esityksiä matemaattisen tiedon tunnistamiseen ja vertailuun • tunnistaa normaalijakauman käsitteen ja graafisen esityksen • kerää, ryhmittelee ja analysoi taulukoitua ja graafista tietoa eri lähteistä	• kunkin osaamistavoitteen aiheet opiskellaan verkkokurssin aineistosta ja sen jälkeen lasketaan laskuharjoituksia, jotka opettaja kommentoi palauttamisen jälkeen

Informaation tuottaminen tilastoaineistosta ja todennäköisyyksien laskenta	
Opiskelija • tuottaa ja tulkitsee tilastoaineistosta keskiluvut ja keskihajonnan sekä diskreetin jakauman odotusarvon • tunnistaa todennäköisyyslaskennan merkityksen ja laskee todennäköisyyksiä	• Kunkin osaamistavoitteen aiheet opiskellaan verkkokurssin aineistosta ja sen jälkeen lasketaan laskuharjoituksia, jotka opettaja kommentoi palauttamisen jälkeen
Ratkaisujen oikeellisuuden ja tulosten suurusluokan arviointi	
Opiskelija • varmistaa matemaattisten ratkaisujen oikeellisuuden • päättelee matemaattisten ratkaisujen tuloksen suurusluokan	• Kunkin osaamistavoitteen aiheet opiskellaan verkkokurssin aineistosta ja sen jälkeen lasketaan laskuharjoituksia, jotka opettaja kommentoi palauttamisen jälkeen
Talousmatematiikan soveltaminen	
Opiskelija • tekee kustannus ja kannattavuusvertailuja • tekee kustannus ja kannattavuusvertailujen pohjalta johtopäätöksiä.	• Kunkin osaamistavoitteen aiheet opiskellaan verkkokurssin aineistosta ja sen jälkeen lasketaan laskuharjoituksia, jotka opettaja kommentoi palauttamisen jälkeen

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Valinnaisen matematiikan osaaminen arvioidaan asteikolla 1–5, kokeen perusteella. Kokeen voi tehdä, kun tehtävät on tehty. Pelkillä tehtävillä ilman koetta voi saada arvosanan 1 (pyydettyäessä opiskelija selostaa tehtävien ratkaisuita). Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.2.3 FYSIKAALISET JA KEMIAALLISET ILMIÖT JA NIIDEN SOVELTAMINEN, 2 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Fysiikan käsitteet ja suureet sekä laskutoimitukset	
Opiskelija	• opetus tapahtuu lähiopetuksena. • Peda.net-oppimisympäristössä on fysiikan tehtäviä mm. laskuja (voima, energia, sähkö, matka, nopeus), mitkä käydään yhdessä läpi.

• kuvaa ja perustelee fysiikan ilmiöitä, liikettä, voimaa, energiaa, lämpöä ja sähköä, keskeisillä käsitteillä • yhdistää tavanomaiset fysiikan ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa • ratkaisee yksinkertaisia tasaiseen liikkeeseen ja energiaan liittyviä laskutehtäviä	• käsitellään mm. olomuotojen muutokset, suureet ja yksikkömuunnokset.
Kemian käsitteet ja suureet sekä laskutoimitukset	
Opiskelija • kuvaa ja perustelee kemian ilmiöitä, alkuaineita ja yhdisteitä, seoksia, kemiallisia reaktioita ja sidoksia, hapettumista ja pelkistymistä sekä happoja ja emäksiä, keskeisillä käsitteillä • yhdistää tavanomaiset kemian ilmiöihin liittyvät ominaisuudet ja suureet toisiinsa • tuntee ainemäärän käsitteenä • ratkaisee pitoisuuteen liittyviä laskutehtäviä	• opetus tapahtuu lähiopetuksena. • Peda.net-oppimisympäristössä on kemian tehtäviä mm. laskuja (ainemäärä- ja pitoisuuslaskut), jaksollinen järjestelmä, alkuaineet, hapot ja emäkset. Asiat käydään yhdessä läpi. Käytetään asiaa selventäviä videoita.
Fysiikka ja kemia työ ja arkielämässä	
Opiskelija • tunnistaa, mihin fysiikkaa ja kemiaa tarvitaan työ ja arkielämässä • tunnistaa, mitä fysiikan lainalaisuuksia ja turvallisuuskäsitteitä tulisi ottaa huomioon työ- ja arkielämässä • ottaa huomioon työ ja arkielämässä käytettävien kemiallisten aineiden ominaisuudet ja mahdolliset ympäristöriskit • tunnistaa ilmiöiden ja aineiden ympäristövaikutuksia • hyödyntää kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteita • käsittelee kemiallisia aineita vaarantamatta omaa, muiden tai ympäristön turvallisuutta	• Ajatuskartta-tehtäviä: fysiikka ja kemia omassa arjessa ja alalla. • Työturvallisuus kemian ja fysiikan töissä, käyttöturvallisuustiedotteiden tulkinta. • Ympäristökemian tehtäviä mm. luonnonilmiöt.

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen asteikolla 1–5 arvioidaan fysiikan ja kemian kokeilla, kun tehtävät ja laskuharjoitukset on tehty. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.2.4 FYSIKAALISET JA KEMIALLISET ILMIÖT JA NIIDEN SOVELTAMINEN, 3 OSP VALINNAI- NEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Fysikaalisiin ja kemiallisiin ilmiöihin liittyvien kokeellisten mittausten tekeminen ja havainnointi	
Opiskelija • tekee kokeellisia mittauksia ja havainnoi mekaniikan ja energian ilmiöitä ja niiden lainalaisuuksia käyttäen soveltuvia menetelmiä ja välineitä • tekee kokeellisia mittauksia ja havainnoi happoihin ja emäksiin, hapettumiseen ja pelkistymiseen sekä orgaaniseen kemiaan liittyviä kemiallisia ilmiöitä ja niiden lainalaisuuksia käyttäen soveltuvia menetelmiä ja välineitä	• fysikaaliset ja kemialliset ilmiöt ja niiden soveltaminen, valinnainen, toteutetaan verkkokursseina Peda.net-oppimisympäristössä • opiskeluun tarvitaan tietokone, kirjoituspapereita, kirjoitusvälineet ja laskin.
Kokeellisten mittaustulosten käsittely ja havaintojen analysointi	
Opiskelija • esittää keskeiset mittaustulokset taulukoilla ja graafisilla esityksillä • käsittelee mittaustuloksia matemaattisilla menetelmillä ja mallintaa havaitsemiaan ilmiöitä • määrittelee mahdollisia mittaustulosten virhetekijöitä ja ilmoittaa tuloksen tarkoituksenmukaisella tarkkuudella • arvioi mittaustulosten luotettavuutta • tekee mittaustuloksista johtopäätöksiä	• fysiikan ja kemian tehtävät suoritetaan Peda.net-verkkokursseilla. • tehtävät ovat fysiikan ja kemian peruslaskuja, soveltavia tehtäviä sekä johtopäätösten tekemistä

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen asteikolla 1–5, arvioidaan verkkotehtävien perusteella, kun laskuharjoitukset on tehty. Verkko-opetuksessa on tehtävät vaatimustasolla 1–5 sen mukaan, mitä on laskenut T1- K5 laskuista. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.3 YHTEISKUNTA- JA TYÖELÄMÄOSAAMINEN 9 OSP

2.3.1 YHTEISKUNNASSA JA KANSALAISENA TOIMIMINEN, 2 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Yhteiskunnassa toimiminen ja kuluttajaosaaminen	
Opiskelija - tuntee demokratian toimintaperiaatteita - tuntee kansalaisen perus- ja ihmisoikeudet sekä velvollisuudet ja ihmisoikeudet sekä velvollisuudet - tuntee tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita arvon ja yhdenvertaisuuden periaatteita - tuntee yhteiskunnan keskeisiä peruspalveluja, milloin niitä tarvitaan ja miten niissä voi asioida - tietää kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksia paikallisesti, kansallisesti ja kansainvälisesti - tietää, miten varautua ja toimia yhteiskunnan häiriötilanteissa - tuntee tapoja edistää omaa ja muiden turvallisuutta eri toimintaympäristöissä	Osaaminen kertyy pääosin lähiopetuksessa tehtävillä itsenäisillä harjoituksilla tai pari- ja ryhmätöillä. Opiskelussa hyödynnetään erilaisia materiaaleja, kuten verkkoaineistoja, painettuja aineistoja ja oppimistehtäviä erilaisin opetusmenetelmin erilaisissa oppimisympäristöissä. Esim. Vierko (avointen oppimateriaalin kirjasto). Lisäksi liikkuminen aina kun mahdollista yhdistetään oppimistehtäviin. Osaaminen osoitetaan kirjallisilla ja suullisilla tehtävillä tai mahdollisella loppukokeella/esseellä. Avattu sisältö: - Perusoikeudet ja -velvollisuudet: Kansalaisten oikeusturva, verovelvollisuus, äänioikeus ja oppivelvollisuus. - Päätöksenteko ja seuranta: Valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien hallinto sekä lakien säätäminen. - Aktiivinen kansalaisuus: Järjestötoiminta, mielenosoitukset, aloitteet ja digitaalinen vaikuttaminen. - Yhdenvertaisuus: Tasa-arvon noudattaminen, ihmisoikeudet, syrjinnän vastustaminen ja monikulttuurisuus. - Uutisseuranta: Ajankohtaisten yhteiskunnallisten aiheiden, uutisten ja median kriittinen arviointi. - Yhteiskunnan häiriötilanteet:

	ICT-, sähkö- ja vesikatkot. (72-tunnin varautuminen -> kriisinkestävyys) - Vastuullinen kulutus: Hintojen vertailu, ekologiset valinnat ja kriittinen suhtautuminen mainontaan. - Kuluttajansuoja: Ostotilanteenoikeudet, virheellisen tuotteen reklamointi, palautusoikeus ja takuut. - Hyvinvointiyhteiskunnan palvelut: Kelan etuudet, terveyspalvelut, työvoimapalvelut ja niiden julkinen rahoitus-pohja verotuksen kautta. Konkreettinen tavoite opiskelijalle -> opiskelija oppii tunnistamaan poliittisen järjestelmämme toimielimet, tärkeimmät arjen virastot ja palvelut. Hän osaa etsiä tietoa siitä, mistä saa apua, jos jää työttömäksi tai sairastuu. Tai haluaa vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin.
Taloulosaaminen	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt:
Opiskelija • tuntee julkisen talouden toimintaperiaatteita ja keskeisiä käsitteitä • tunnistaa oikeutensa ja velvollisuutensa vastuullisena kuluttajana • tunnistaa ja osaa ennakoida talouteen vaikuttavia tekijöitä ja riskejä eri elämänvaiheissa • vertailee erilaisia säästämis-, sijoitus- ja rahoitusvaihtoehtoja tavoitteen saavuttamiseksi tai hankinnan tekemiseksi, sijoitus ja rahoitusvaihtoehtoja tavoitteen saavuttamiseksi tai hankinnan tekemiseksi, sijoitus ja rahoitusvaihtoehtoja tavoitteen saavuttamiseksi tai hankinnan tekemiseksi	Osaaminen kertyy pääosin lähiopetuksessa tehtävillä itsenäisillä harjoituksilla tai pari- ja ryhmätöillä. Opiskelussa hyödynnetään erilaisia materiaaleja, kuten verkkoaineistoja, painettuja aineistoja ja oppimistehtäviä erilaisin opetusmenetelmin erilaisissa oppimisympäristöissä. Esim. Vierko (avointen oppimateriaalin kirjasto). Lisäksi liikkuminen aina kun mahdollista yhdistetään oppimistehtäviin. Osaaminen osoitetaan kirjallisilla ja suullisilla tehtävillä tai mahdollisella loppukokeella/esseellä. Avattu sisältö: - Tulot ja menot: Säästäminen ja omien tulojen että menojen säännöllinen seuranta. - Rahoitusmuodot ja sopimukset: Palkkatulot, tuet, lainat, pikavipit, korot ja osamaksut.

	- Talousriskit: Velkaantumisen ehkäisy, maksuhäiriömerkinnät, luottotietojen menetys ja niiden seuraukset. Konkreettinen tavoite opiskelijalle -> opiskelija oppii hahmottamaan omat tulonsa ja menonsa. Hän osaa laskea, paljonko rahaa jää pakollisten laskujen jälkeen käteen, ja ymmärtää osamaksujen sekä pikavippien todelliset kustannukset ja seuraukset.
--	--

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan kokeella, kirjallisilla tehtävillä, portfolioilla, haastattelulla, osallistumalla lähiope- tuksen yksilö- ja ryhmätyöskentelyyn tai ammatillisen tutkinnon osan yhteydessä näytöllä. Osa-alueiden osaaminen arvioidaan asteikolla 1–5. Tutkinnon osan arviointiasteikko on hyväksytty/hylätty. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja osan arvioinnista päättää asiantuntijaopettaja. Arviointipäätöksen jälkeen opettaja kirjaa arvosanat viimeistään kahden viikon kuluessa osaamisen näytöstä Wilmaan. Opiskelijalla on arviointipäätöksen tiedoksi saatuaan 14 vrk aikaa tehdä arvosanasta tarkistamispyyntö osaamisen arvioijalle.

2.3.2 YHTEISKUNNASSA JA KANSALAISENA TOIMIMINEN, 3 OSP VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen	
Opiskelija • hakee tietoa yhteiskunnallisista vaikuttamismahdollisuuksista • seuraa yhteiskunnallista päätöksentekoa • osallistuu yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen	Valinnainen kurssi opiskellaan pääsääntöisesti verkossa tai osoittamalla osaaminen. Verkkototeutusten opetustarjontaan tutustuminen ja ilmoittautuminen tehdään Wilmassa, perehdytyspäivässä tai ottamalla yhteyttä vastaavaan opettajaan. Opiskelija ilmoittautuu itse verkkototeutuksiin ja vastaa opintojen aikataulun noudattamisesta (tarvittaessa opo/ryhmäohjaaja auttaa).
Alan yhteiskunnallisen merkityksen arvioiminen	
Opiskelija • seuraa alan yhteiskunnallista keskustelua	Osaamisen osoittaminen voidaan tehdä suoraan esimerkiksi, jos olet toiminut tai toimit aktiivisena jossakin järjestössä, kuten Mannerheimin

• arvioi alansa merkitystä yhteiskunnassa ja tulevaisuuden näkymiä	Lastensuojeluliitossa, Marttaliitossa, poliittisissa puolueissa, kunnan toimielimissä ja lautakunnissa, nuorisoparlamentissa, partiossa, harrastekerhoissa, tutorina, oppilaskunnissa, etujärjestöissä tms. Mitä pitää tehdä osoittamiseksi? Todistus/raportti tehtävässä toimimisesta.
Kansantalouden perusasiat ja keskeiset toimijat	
Opiskelija • seuraa taloutta koskevaa uutisointia • tunnistaa yhteiskunnallisen ja taloudellisen tilanteen kehityksen merkityksen yleisesti ja oman alan työpaikkoihin ja työllistymiseen • ymmärtää kansantalouden perusasiat, käsitteet ja keskeiset toimijat	Vaihtoehtoisesti voit tehdä yhteiskunnallista vuorovaikutusta ja vaikuttamista monimediallisin menetelmin; otat yhteiskunnallisesti kantaa esim. yleisönosastoilla, kirjoitat blogia, tubetat, twiittaitet, instaat tai käytät suoran demokratian keinoja - tai osallistut johonkin poliittiseen tapahtumaan esim. Suomi areenaan, vaalityöhön tms.

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan kokeella, kirjallisilla tehtävillä, portfolioilla, haastattelulla, esseellä tai oppimispäiväkirjalla. Osa-alueiden osaaminen arvioidaan asteikolla 1–5. Tutkinnon osan arviointiasteikko on hyväksytty/hylätty. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden ja osan arvioinnista päättää opettaja. Arviointipäätöksen jälkeen opettaja kirjaa arvosanat viimeistään kahden viikon kuluessa osaamisen näytöstä Wilmaan. Opiskelijalla on arviointipäätöksen tiedoksi saatuaan 14 vrk aikaa tehdä arvosanasta tarkistamispyyntö osaamisen arvioijalle.

2.3.3 TYÖELÄMÄSSÄ TOIMIMINEN, 2 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Työmarkkinat	
Opiskelija • tuntee työmarkkinoiden nykytilaa ja kehitysuuntia • tuntee alan työllistymismahdollisuuksia • tuntee työmarkkinajärjestelmän toimintaa • tuntee työttömyysturvan ja eläkkeen kertymisen periaatteita	• lähiopetus ja-/ tai opiskelu Peda.net - oppimisympäristössä • mahdollinen tutustumiskäynti työelämään • vierailija koulutusalan työpaikasta tai ammattiliittojen esittely • itsenäiseen tekemiseen perustuvat oppimistehtävät • keskustelu ja ryhmätehtävät

	Opintojaksolla käytetään monipuolisia ja monenlaisten opiskelijoiden oppimista tukevia opetusmenetelmiä sekä aineistoja. Liikkuminen ja toiminnalliset harjoitukset yhdistetään opiskeluun aina kun mahdollista.
Työehdot ja työsopimus	
Opiskelija - tuntee keskeistä työlainsäädäntöä - tuntee työnantajan oikeuksia ja velvollisuuksia - tuntee työntekijän oikeuksia ja velvollisuuksia - tietää työsopimuksessa sovittavia keskeisiä asioita ja niiden perusteita - tietää periaatteet, joiden mukaan palkka muodostuu	- lähi- ja / tai opiskelu Peda.net -oppimisympäristössä - itsenäiset oppimistehtävät Peda.netissä Opintojaksolla käytetään monipuolisia ja monenlaisten opiskelijoiden oppimista tukevia opetusmenetelmiä sekä aineistoja. Liikkuminen yhdistetään tekemiseen aina kun mahdollista.
Työsuojaus ja turvallinen työyhteisö	
Opiskelija - tuntee työntekijöiden ja työnantajan yhteistoinnin periaatteita - tietää tapoja edistää yhteisöllisyyttä ja turvallista ilmapiiriä - osaa tunnistaa kiusaamista, häirintää, syrjintää ja väkivaltaa - tietää toimintatavat kiusaamis-, häirintä-, syrjintä- ja väkivaltatilanteissa - tietää, miten toimia akuuteissa tapaturmissa ja henkeä uhkaavissa tilanteissa	- lähiopetus ja-/ tai opiskelu Peda.net -oppimisympäristössä - itsenäiseen tekemiseen perustuvat oppimistehtävät - keskustelu ja ryhmätehtävät - mahdollinen vierailija (luottamusedustaja tai työsuojeluvaltuutettu) Opintojaksolla käytetään monipuolisia ja monenlaisten opiskelijoiden oppimista tukevia opetusmenetelmiä sekä aineistoja. Liikkuminen ja toiminnalliset harjoitukset yhdistetään opiskeluun aina kun mahdollista.

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Opiskelija osoittaa osaamisensa tentissä. Lisäksi arvioinnissa huomioidaan opiskelijan tekemät oppimistehtävät sekä tuntityöskentely. osaaminen arvioidaan asteikolla 1–5. Arvioinnista vastaa opintojakson opettaja.

2.3.4 TYÖELÄMÄSSÄ TOIMIMINEN, 3 OSP VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Työyhteisön jäsenenä toimiminen	
Opiskelija - tunnistaa oman roolinsa työyhteisön jäsenenä - työskentelee työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti - noudattaa sovittuja toimintatapoja ja kehittää omia toimintatapojaan	- opiskelija perehtyy työpaikan toimintakulttuuriin kuvaamalla oman alansa erityispiirteitä pohtimalla tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden toteutumista työpaikalla - opiskelija tunnistaa omia työskentely- ja toimintatapojaan työyhteisön jäsenenä - opiskelija arvioi ja ideoi sekä omaa että työpaikan työ- ja toimintakulttuuria sekä sen kehittämistä
Työelämän erilaisissa vuorovaikutus ja ryhmätilanteissa toimiminen	
Opiskelija - toimii rakentavasti erilaisissa työelämän vuorovaikutustilanteissa - kehittää vuorovaikutustaitojaan saamansa palautteen mukaisesti - toimii erilaisissa ryhmätilanteissa oman työtehtävänsä ja työpaikan toimintakulttuurin mukaisesti - käyttää tarkoituksenmukaista psykologista tietoa oman ja työyhteisön hyvinvoinnin edistämiseksi	- opiskelija kuvailee oman alansa erilaisia vuorovaikutustilanteita ja omaa osallistumistaan niihin - opiskelija tietää hyvän vuorovaikutuksen kriteerit ja osaa toimia niiden mukaisesti - opiskelija pohtii yhteisiä työelämän pelisääntöjä
Alan työtehtävien selvittäminen kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla	
Opiskelija - etsii itsenäisesti tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilla ja kansainvälisillä työmarkkinoilla - löytää itselleen soveltuvia työpaikkoja kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta	- opiskelija osaa hakea tietoa oman alansa työpaikoista kansallisilta ja kansainvälisiltä työmarkkinoilta - opiskelija tutustuu oman alansa kansainvälisiin työmahdollisuuksiin kansainvälisellä työelämäjaksolla Vaihtoehto alakohtaisesti nopean väylän suorittamiseksi osana työelämäjaksoa (koulutusopimus / oppisopimus / kansainvälinen työelämäjakso): - verkkokurssi Peda.netissä - Mikäli opiskelijalla on aikaisempaa osaamista, hän ottaa yhteyttä verkkokurssista vastaavaan opettajaan. Yhteistyössä kartoitetaan puuttuva

	osaaminen ja poimitaan oppimisolustalta tarvittavat sisällöt • Osaaminen arvioidaan Peda.nettiin tuotettujen arvioitavien tehtävien perusteella ja tarvittaessa arviointikeskusteluissa joko oppilaitoksessa tai työelämässä
--	---

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Opiskelija osoittaa osaamisensa arvioitavilla verkkotehtävillä Peda.netissä. Osaaminen osoitetaan sitoutumalla opintoihin ja tehtävien tekemiseen. Osaaminen arvioidaan Peda.nettiin tuotettujen arvioitavien tehtävien perusteella ja tarvittaessa arviointikeskusteluissa. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. osaaminen arvioidaan asteikolla 1–5. Arvosanasta päättää opettaja.

2.3.5 OPISKELU- JA URASUUNNITTELUVALMIUDET, 1 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Itsetuntemus ja osaamisidentiteetti	
<i>Osaamistavoitteina on opiskelijan omaan oppimiseen ja itsetuntemuksen lisäämiseen liittyviä tekijöitä.</i> Opiskelija • Tiedostaa omiin valintoihinsa vaikuttavia tekijöitä • Tietää oppimiseen vaikuttavia tekijöitä sekä opiskelustrategioita ja -tekniikoita • Tunnistaa itselleen sopivia tapoja oppia • Tunnistaa ammatillisia kiinnostuksen kohteita ja mahdollisuuksiaan	Itsetuntemuksen lisääminen: opiskelija ymmärtää itseään oppijana ja työntekijänä • HOKSin tekeminen: ➤ oman opettajan kanssa ➤ valintoihin ja itselle tärkeiden asioiden tunnistamiseen → perhe, ystävät • Tunnistetaan erilaisia tapoja oppia sekä oppimiseen vaikuttavia tekijöitä: • Oppimiseen vaikuttavia tekijöitä mm.: – motivaatio – oppimistaidot – tunteet – ominaisuudet • Erilaiset oppimisstrategiat / opiskelutekniikat – suunnittelu, tavoite, ajankäyttö – lukemisen tavat

• Tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan • Tekee näkyväksi omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan	– kuunteleminen – kirjoittaminen – toiminta – muistin vahvistaminen – kertaaminen <i>Teemoina esim.</i> <i>oma elämäntarina, voimavarat ja työkyky, tunteet ja toimintatavat, arvot, motivaatiotekijät, kiinnostuksen kohteet sekä suhtautuminen työhön ja opiskeluun</i> Opiskelija tunnistaa, millainen ammattilainen hän haluaa olla. <i>“Missä olen hyvä ja mitä minun kannattaa vielä harjoitella?”</i> • Osaamisidentiteetin rakentaminen: opiskelija tunnistaa omia vahvuuksiaan, valmiuksiaan ja kehittämiskohteitaan <i>Teemoina esim.</i> <i>osaaminen ja vahvuudet, osaamisen soveltaminen, kehittymiskohteet, käsitys itsestä oppijana ja uusien taitojen opettelu</i> ➤ Osaamiskartta, jossa opiskelija tunnistaa omaa osaamistaan ➤ Kutsumuskartta, jossa opiskelija tunnistaa omia kiinnostuksen kohteita, omia “lempipuuhiä” - ammatillinen osaaminen - yleiset työelämätaidot - henkilökohtaiset vahvuudet ➤ Eri tilanteita tai välineitä oman osaamisen esittelyyn, ja osaamisen näkyväksi tekemiseen: – keskustelu: opettajalle, ohjaajalle, ystävälle, työpaikalla – hissipuhe – esittelyvideo / osaamisportfolio – sosiaalinen media – oman osaamisen esittely verkossa (nettisivut), CV – työmarkkinatori tutuksi <i>Vinkkejä:</i> Kuntoutussäätiö. Opas sujuvampaan opiskeluun: Opas sujuvampaan opiskeluun – Kuntoutussäätiö Oppimistaitojen opettaminen on tärkeää:
---	---

	Oppimisvaikeus.fi. Oppimisen taidot Vinkkejä oppimaan oppimiseen
Työllistyminen ja jatko-opinnot osana urasuunnittelua	
<i>Opiskelija oppii hahmottamaan, mitä vaihtoehtoja hänellä on valmistumisensa jälkeen ja miten niihin vaihtoehtoihin on mahdollista päästä</i> - Käyttää erilaisia tietolähteitä ja ohjauspalveluja urasuunnittelussa - Arvioi sopivia vaihtoehtoja oman urasuunnitelmansa tueksi - Laatii työnhaun dokumentteja - Valmistautuu työhaastatteluun - Tunnistaa elinikäisen oppimisen merkityksen muuttuvassa työelämässä ja yhteiskunnassa - Tunnistaa toimintatapojaan muuttuvissa tilanteissa ja löytää keinoja varautua muutoksiin.	Urasuunnittelu: - Vertaisuus: opiskelija haastattelee jo alalla toimivaa ja tutustuu hänen urapolkuunsa ottaen samalla selvää millaisia taitoja alalla vaaditaan nyt ja tulevaisuudessa. - Oman urasuunnitelman laatiminen: HOKS, omat vahvuudet, kiinnostuksen kohteet, sitoutuminen, tulevaisuuden suunnitelmat, jatko-opinnot, työllistyminen Jatko-opinnot: - Tutustuminen erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin sekä jatko-opintoihin hakeutumiseen yleisesti ja omalla alalla - Ammatillinen koulutus: ammattitutkinnot, erikoisammattitutkinnot, osatutkinnot - Väyläopinnot, avoin korkeakoulu - Ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen tarjonta <i>Teemoina esim.</i> <i>haaveet ja unelmat, ongelmanratkaisu, luovuus, päätöksenteko, tavoitteet, varautuminen, resilienssi, epävarmuuden sietäminen, mahdollisuudet ja reunaehdot, työmarkkinat, koulutus ja opiskelu, yhteiskunnan rakenteet sekä ekososiaaliset (luonnon kantokyvystä huolehtimisen) tekijät</i> Työnhaku, oman osaamisen kuvaaminen - Työhakemuksen laatiminen; hakukirje, avoin hakemus, lomake verkossa, video, osaamisportfolio - CV:n laatiminen / päivittäminen - Työhaastatteluun valmistautuminen <i>Teemoina esim.</i> <i>osaamisen sanoittaminen, viestintä, vuorovaikutus työssä, opiskelussa ja omissa verkostoissa, avun pyytäminen ja hyödyntäminen, yhteiskunnan tarjoamat palvelut, työnhakutaidot</i>

	Oman tulevaisuuden ja muutoskyvyn pohtiminen: • Tutustuminen Euroopan unionin kokoamaan elinikäisen oppimisen taitoihin ja miten itse kehittää ja lisää näitä elinikäisen oppimisen taitoja. • Millaisilla taidoilla työelämässä tullaan pärjäämään tulevaisuudessa (tekoälyn hyödyntäminen) • Sitran megatrendit / hyödynnettäväksi Sitran megatrendikortit • Oman alan tulevaisuus, työn muutokset <i>Teemoina esim.</i> <i>vaihtoehtoiset polut, yhteiskunnan muutokset, globaalit muutokset, resilienssi, tekoälyn järkevä hyödyntäminen työhaussa</i> Vinkkejä: ○ Opintopolku.fi ○ Ammattikorkeakouluun.fi ○ Studentum.fi ○ Todistusvalinta.fi ○ Työhön! Selkomateriaali työhausta ja työllistymisestä ○ Duunitori, työnhakuopas, Ansioluettelo eli cv, työhaastattelu ○ Osaamismatkalla, Urasuunnittelu ○ Tiitus.fi, oma profiili ○ Urasuunnittelutaitoni-työkirja ○ https://osaamispolku.fi/ohjaaja/fi/asiakas-tyon-tueksi/toimintaympariston-tunteminen/urasuunnittelutaitoni-tyokirja ○ Urasuunnittelutaitojen osaamiskehikko ○ https://osaamispolku.fi/ohjaaja/cms/documents/d/guest/urasuunnittelutaitojen-osaamiskehikko-1
--	---

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaamista osoitetaan aktiivisella ja sitoutuneella opiskelulla sekä Peda.netin verkko-oppimisympäristöön palautettujen arvioitavien tehtävien perusteella ja / tai tarvittaessa arviointikeskusteluissa joko oppilaitoksessa tai työelämässä. Osaamista voi osoittaa mm. seuraavilla arvioitavilla tehtävillä: - hissipuheella tai videoesittelyllä omasta osaamisesta - oman osaamisen portfolioilla (esim. Powerpoint, verkkosivu tms.) - ajantasaisella ansioluettelolla

- oman alan tulevaisuuden pohtimisella (kirjallinen, suullinen tai videopohdinta), taustamateriaalina Sitran megatrendit 2026: <https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2026/>

Arviointi (1–5) perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.3.6 YRITTÄJYYS JA YRITTÄJÄMÄINEN TOIMINTA, 1 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Yrittäjämäinen toimintatapa	
Opiskelija - tunnistaa yrittäjämäistä toimintaa työskentelyssään - ymmärtää asiakaslähtöisyyden merkityksen organisaation toiminnassa - ymmärtää vastuunsa ja oman toimintansa merkityksen organisaation toiminnassa	Osaamisen hankkimisen tavoista sovitaan HOKS – keskustelussa vastuuopettajan kanssa. Henkilökohtaistamisen jälkeen opiskelija ohjataan joko lähiopetukseen tai verkkototeutukseen. Mikäli opiskelijalla on aikaisempaa osaamista, esim. toiminut yrittäjänä, hän ottaa yhteyttä opintojaksosta vastaavaan opettajaan. Yhteistyössä karotetaan puuttuva osaaminen ja osaamisen osoittamisen tavat. Lähiopetustoteutuksessa hankitaan osaamista osallistumalla työjärjestyksen mukaiseen lähiopetukseen eri toimipisteiden oppimisympäristöissä. Osaaminen kertyy itsenäisillä harjoituksilla tai paria ryhmitöillä. Opiskelussa hyödynnetään erilaisia materiaaleja, kuten verkkoaineistoja ja painettuja aineistoja, oppimistehtäviä ja mahdollisuuksien mukaan myös vierailijapuheenvuoroja. Osaaminen osoitetaan kirjallisilla tehtävillä ja/tai tentillä, haastattelulla tai ammatillisen tutkinnon osan yhteydessä näytöllä. Sisällöt ja tehtävät - Yritystoiminnan merkitys yhteiskunnassa, yrittämisen muodot - Yrittäjämäinen työskentely (sisäinen yrittäjyys) yrityksen ja organisaation palveluksessa (oman työn, vastuun ja asiakaslähtöisyyden merkitys osana työyhteisöä) - Yrittäjyysvalmiudet, omien yrittäjyysvalmiuksien arviointi - Liikeidea (toteutettavuus, mahdollisuudet ja riskit) - Yrittäjyyden verkostot, palvelut ja tietolähteet

	PERUSVÄYLÄ: Lähiopetus oppilaitoksessa 1.–2. opiskeluvuonna.
Yritystoiminta	
Opiskelija - tietää yritystoiminnan merkityksen yhteiskunnassa - tunnistaa yrittämisen muotoja - ideoi oman liikeidean tai tunnistaa liikeideoita - arvioi liikeidean toteuttamisen taloudellisia edellytyksiä - tuntee yrityksen perustamista tukevia keskeisiä palveluja ja tietolähteitä - tunnistaa yritystoiminnan mahdollisuuksia ja riskejä - tunnistaa verkostoitumisen merkityksen yritystoiminnassa - arvioi omia valmiuksiaan toimia yrittäjänä	NOPEA VÄYLÄ: Opiskelija ohjataan YTO-startin tai työjärjestyksen mukaisen lähiopetuksen jälkeen itsenäiseen opiskeluun. Osaamista hankitaan Poken verkko-oppimisympäristössä Peda.netissa

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Puuttuvan osaamisen hankkimisen ja osaamisen osoittamisen tavoista sovitaan henkilökohtaisessa osaamisen kehittämissuunnitelmassa HOKS:ssa. Osaaminen arvioidaan Peda.nettiin tuotettujen arvioitavien tehtävien perusteella ja/tai tentillä ja tarvittaessa arviointikeskusteluissa. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.3.7 LIIKUNTA JA TERVEYSTIETO SEKÄ TYÖKYVYN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN, 2 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Liikunta ja liikunnallisen elämäntavan edistäminen	
Opiskelija - ymmärtää liikunnallisen elämäntavan merkityksen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä - edistää opiskelu ja työkykyään sekä hyvinvointiaan liikkumalla monipuolisesti itselleen sopivilla tavoilla	Osallistuminen liikuntatilanteisiin: - koulun liikuntatiloissa - koulun ympäristön lähiliikuntapaikoilla - muissa oman lähiympäristön liikuntapaikoilla

Terveystieto ja terveyden edistäminen	
Opiskelija - tuntee tutkittuun tietoon perustuvia suosituksia ja ohjeita terveyttä edistävästä elintavoista - ymmärtää terveyttä edistävien elintapojen vaikutuksia työkykyyn ja hyvinvointiin - arvioi käyttämänsä terveyttä edistävän tiedon luotettavuutta	- kirjalliset tehtävät - mahdollinen kurssikoe - luokkaopetus - osallistuminen opetuksen keskustelutilanteisiin ja ryhmätehtäviin
Työkyvyn ja hyvinvoinnin edistäminen	
Opiskelija - tuntee terveyttä, työkykyä ja hyvinvointia tukevia palveluja - tunnistaa vahvuuksiaan, mahdollisuuksiaan ja motiivejaan kokonaisvaltaisen työkyvyn ja hyvinvoinnin edistämiseksi - tunnistaa keinoja vahvistaa ja ylläpitää omia fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia voimavarojaan - tunnistaa keinoja palautua fyysisestä ja psyykkisestä rasituksesta - huomioi ergonomian osatekijöitä toiminnassaan - arvioi omaa kokonaiskuormitustaan ja ennaltaehkäisee kuormittumista - edistää toiminnallaan toimintaympäristönsä turvallisuutta	- luokkaopetus - mahdollinen kurssikoe - kirjalliset tehtävät - osallistuminen opetuksen keskustelutilanteisiin ja ryhmätehtäviin

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan kirjallisilla tehtävillä ja lähiopetuksen ryhmäliikuntatilanteessa. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Osaaminen arvioidaan asteikolla 1-5. Arvosanasta päättää opettaja.

2.3.8 LIIKUNTA JA TERVEYSTIETO SEKÄ TYÖKYVYN JA HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN, 3 OSP VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Työkyvyn ja hyvinvoinnin ylläpitäminen ja edistäminen liikunnan avulla	
Opiskelija - seuraa, arvioi ja pitää yllä fyysistä toimintakykyään sekä osallistuu liikuntatilanteisiin aktiivisesti edistäen reilun pelin periaatteiden toteutumista - soveltaa monipuolisesti liikunnan harrastamiseen tarvittavia motorisia perustaitoja ja liikunnan lajitaitoja - arvioi perustellusti kuormittumistaan ja työkykyvaatimuksia suhteessa omaan toimintakykyynsä	- Kirjalliset tehtävät - Videopäiväkirja - Kuvadokumentointi liikuntatilanteista ja oman hyvinvoinnin edistämisestä
Oppilaitosyhteisön ja opiskelijoiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen	
Opiskelija toimii aktiivisesti opiskelijaryhmän jäsenenä sekä suunnittelee ja osallistuu opiskelijoiden järjestämiin liikunta ja muihin tapahtumiin ja tilaisuuksiin hyvinvointia ja osallisuutta edistävästi	- kirjalliset tehtävät - hyvinvointiin liittyvän toiminnan dokumentointi kuvin ja videoin

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaaminen osoitetaan verkkotehtävillä. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.3.9 KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN, 1 OSP PAKOLLINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Kestävän kehityksen lähtökohdat	
Opiskelija tunnistaa planetaariset rajat	Kestävän kehityksen mukainen toiminta

• hahmottaa ympäristömuutosten vaikutuksia yhteisöjen ja yksilöiden hyvinvointiin • tietää, mitä ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tarkoittavat ja miten ne liittyvät toisiinsa • tunnistaa ympäristöön ja kestävyysliittymiä tietolähteitä ja arvioi niiden luotettavuutta	• Oppimistehtäviä opettajan ohjauksessa lähiopetuksena esim. TVT-luokassa, vierailukäynti esim. kierrätyskeskus, jätehuolto-yhtiö • Keke-verkkokurssi, 1 osp, Peda.netissä • Työharjoittelupaikassa, dokumentoidaan kestävyysasioita esim. oppimistehtävien, kuvien, raportin kautta. Esimerkkitehtäviä alakohdittaiseen käsittelyyn: • Pohdi mitä käytännön toimia neljä kestävä kehityksen osa-alueella tarkoittavat. Sovella omaan elämäsi. • Mieti esimerkki alasi käytännön arjesta, jossa toteutuvat kaikki kehen neljä osa-alueella. Esim. suurkeittiön ruokahävikki, pihaton lantala, autokorjaamon jätteiden lajittelu jne. • Laadi infoesite (Word A4 yksi sivu) Agenda 2030 tavoitteista. Valitse yksi kohta 17 tavoitteen listasta. • Miten ilmastonmuutos ja luontokato näkyvät Suomessa tulevaisuudessa? Onko siitä enemmän hyötyä vai haittaa? Miten se näkyy omalla alallasi? Elinkaariajattelu Tehtävä • Valitse jokin tuote ja mieti sen elinkaari. Tee tuotteen elinkaaresta esitys kuvin, sanoin, videoin, äänittämällä. Esim. maitopurkin elämä; alkaen metsästä puun kaatuessa päätyen kartongin keräykseen ja kierrätykseen. Ja kaikki mitä siinä välillä tapahtuu. • Tutki omalla osastollasi jäteastioiden merkintää ja värikoodeja. Minkälaisia erilaisia löysit? Mikä jäte ja minkä värisen astiaan ne laitetään? Miten syntypaikkalajittelua voidaan kehittää? Ympäristöosaava https://www.ymparistoosaava.fi/ - kiinteistöhoitoala - kone- ja metalliala puhdistuspalveluala - rakennusala
--	--

	- ruokapalveluala - sosiaali- ja terveysala Lähiopetus Oppimistehtävät Peda.net-verkkotehtävät Voidaan integroida käytännön työtehtäviin Perusväylä: Lähiopetus oppilaitoksessa 1. opiskeluvuonna Nopea väylä: Peda.net-verkkokurssi
Kestävä tulevaisuus	
Opiskelija • ymmärtää hiilineutraaliuden ja kiertotalouden periaatteita • tietää keinoja kestävän tulevaisuuden edistämiseksi • selvittää omaa hiilijalanjälkeään ja arvioi mahdollisuuksia sen pienentämiseen	Esimerkkitehtäviä alakohtaiseen tarkasteluun: • Alla on lista tuotteista. Selvitä miten kyseisiä tuotteita voidaan hyödyntää, kun ne on lajiteltu oikein. Näkkileipä, sanomalehti, tulostuspaperi, maitopurkki, metallipurkki, lasipurkki, muovipullo, karkkipussi, kännykkä • Mieti ensin omaa liikkumistasi. Voisitko vaihtaa autoilun pyöräilyyn useammin? Ajatko taloudellisesti? Miten ajotapa vaikuttaa energiatehokkuuteen? Esim. polttoaineenkulutus, onnettomuudet • Miten voit säästää vettä, ja sähköä? Tee posterisitys: energian ja veden säästövinkit • Ilmasto-opas.fi, hiilijalanjälkilaskuri • Ryhmätyö: Miettikää seuraavia asioita kiertotalouden näkökulmasta ja tehkää ajatuskartta: a) tavaroita tai esineitä, jotka laitetaan roskiin, vaikka olisivat ehjiä tai käyttökelpoisia b) tavaroita tai esineitä, joihin käytetään liikaa luonnonvaroja

Kestävän kehityksen eettiset näkökulmat	
Opiskelija • ymmärtää erilaisten valintojen ja ratkaisujen taustalla olevia arvoja ja eettisiä periaatteita • tekee eettisiä ja kestävyyttä tukevia valintoja	Tehtävät: • Miten omalla alallasi huomioidaan työn eettiset näkökohdat? Esim. ruuan tuotanto, hankinnat, luonnon monimuotoisuus. Tutustu alasi yritykseen ja pohdi yrityksen eettistä toimintaa.

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaamisen osoittaminen tapahtuu lähiopetuksen tehtävien kautta, työpaikalla oppimistehtävien avulla tai Peda.net-verkkokurssina. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.3.10 KESTÄVÄN KEHITYKSEN EDISTÄMINEN, 3 OSP VALINNAINEN

Osaamistavoitteet	Toteuttamistavat ja oppimisympäristöt
Kestävän kehityksen arviointi	
Opiskelija • perehtyy työpaikan tai alan toimintaan kestävän kehityksen näkökulmista • arvioi työpaikan tai alan kestävään kehitykseen vaikuttavia tekijöitä • tekee ehdotuksia kestävän kehityksen kehittämiskohteista.	• Keke-verkkokurssi, 3 osp Peda.netissä • työharjoittelupaikassa, dokumentoidaan kestävyys- ja vastuullisuusasioita mm. työpaikan laatu-työn päivittäminen ja kehittäminen esim. oppimistehtävien, kuvien, raportin kautta ja lautiimissa toimimisen kautta. Kestävään kehitykseen vaikuttavat tekijät työssä Kestävän kehityksen edistämiseen liittyvät toimin- tatavat työssä Kestävän kehityksen edistäminen ja arviointi työssä Oppimistehtävät Voidaan integroida käytännön työtehtäviin; oppi- mispäiväkirja Voidaan integroida käytännön työtehtäviin; oppi- mispäiväkirja

	Väylä: Peda.net-verkkokurssi, työharjoittelupaikka
Kestävän kehityksen toimintatapojen suunnittelu	
Opiskelija - määrittelee tavoitteet kestävän kehityksen edistämiseen ja ongelmien ratkaisemiseen työpaikallaan tai alallaan - valitsee kestävää kehitystä edistävät keinot ja toimintatavat - aikatauluttaa tehtävät ja määrittää resurssit - suunnittelee tarvittavan yhteistyön	Tutustu työpaikkasi/alasi kestävyys ja vastuullisuus laatutyöhön: Verkkotehtävä Ekologinen kestävyys: ympäristövastuu, ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuus, hiilineutraalisuus ja esim. konkreettisenä toimenpiteenä jätehuolto. taloudellinen kestävyys: kiertotalous, vihreä talous, materiaali ja energiatehokkuus sosiaalinen kestävyys: ihmisoikeudet, tasa-arvo, työturvallisuus, kulttuuriperintö
Kestävän kehityksen aktiivisena toimijana toimiminen	
Opiskelija - toteuttaa kestävän kehityksen toimintatapoja työpaikallaan tai alallaan - toimii kestävän kehityksen esimerkkinä ja kannustaa muita kestävän kehityksen toimintaan - viestii toimintatapojen muutostarpeista.	Toimi työpaikkasi/alasi kestävyys- ja vastuullisuuslaatutyössä. Verkkotehtävä
Kestävän kehityksen toiminnan onnistumisen arvioiminen	
- arvioi toimintatapojen tai tuotosten muuttumista työpaikallaan tai alallaan - esittää kehittämistarpeita kestävän kehityksen edistämiseen tulevaisuudessa.	Arvioi ja kehitä työpaikkasi/alasi kestävyys- ja vastuullisuustyötä: Verkkotehtävä

Osaamisen osoittaminen ja arviointi
Osaamisen osoittaminen tapahtuu Peda.net-verkkokurssina tai/ja työpaikalla oppimistehtävien avulla. Arviointi perustuu tutkinnon osan osaamistavoitteisiin. Arvosanasta päättää opettaja.

2.4 OSAAMISEN ARVIOINTI

Ammatilliset tutkinnon osat arvioidaan asteikolla 1–5 tutkinnon osan ammattitaitovaatimusten ja arviointikriteerien mukaisesti. Opiskelijan osaaminen arvioidaan tutkinnon osittain. Tutkinnon osan arvosana määräytyy sen mukaan, mille arviointiasteikon tasolle opiskelijan osaaminen kokonaisuutena parhaiten sijoittuu.

Yhteiset tutkinnon osat arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Yhteisten tutkinnon osien osa-alueet arvioidaan asteikolla 1–5 osa-alueen osaamistavoitteiden ja arviointikriteerien mukaisesti. Yhteisen tutkinnon osan osa-alueen arvosana määräytyy sen mukaan, mille arviointiasteikon tasolle opiskelijan osaaminen kokonaisuutena parhaiten sijoittuu.

Opiskelija	
Tyydyttävä 1	• tarvitsee ajoittain tukea rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa asianmukaisesti • tuntee osa-alueen sisältämiä peruskäsitteitä ja tietoja • käyttää perustietoa kaavamaisesti • arvioi suoriutumistaan
Tyydyttävä 2	• toimii pääosin omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tutuissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • tuntee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää perustietoa tarkoituksenmukaisesti • arvioi suoriutumistaan ja tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Hyvä 3	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti • ratkaisee tavanomaisia ongelmatilanteita • hallitsee osa-alueen keskeiset käsitteet ja tiedot • käyttää tietoa monipuolisesti • arvioi suoriutumistaan ja tekee ehdotuksia toimintansa kehittämiseksi
Hyvä 4	• toimii omatoimisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii tavanomaisissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita käyttäen monipuolisia tapoja • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot sekä tunnistaa siihen liittyviä erityispiirteitä • soveltaa tietoa monipuolisesti ja perustellusti • arvioi suoriutumistaan realistisesti sekä tunnistaa vahvuuksiaan ja kehittämisen kohteitaan
Kiitettävä 5	• toimii omatoimisesti ja suunnitelmallisesti rutiininomaisissa ja vaihtelevissa tilanteissa • toimii vaihtelevissa vuorovaikutustilanteissa yhteistyökykyisesti ja rakentavasti • ratkaisee ongelmatilanteita monipuolisilla tavoilla ja tekee kehittämis ehdotuksia • hallitsee osa-alueen käsitteet ja tiedot laaja-alaisesti ja syvällisesti • soveltaa tietoa monipuolisesti, perustellusti ja kriittisesti

	• arvioi suoriutumistaan realistisesti ja esittää perusteltuja ratkaisuja osaamisensa kehittämiseksi

2.5 AMMATILLISEN KOULUTUKSEN ARVOPERUSTA

Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on kehittää ja uudistaa yksilöiden ammatillista osaamista, työelämää ja yhteiskuntaa. Ammatillinen koulutus antaa valmiuksia toimia ammatillisesti sekä tehdä ratkaisuja eettisen ja kriittisen pohdinnan ja tietoon perustuvan harkinnan pohjalta.

Ammatillisen koulutuksen lähtökohtina ovat ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja monimuotoisuuden arvos-taminen. Ammatillinen koulutus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, hyvinvointia ja demokratiaa. Osallisuus, aktiivinen toimijuus, avoimuus ja yhteisöllisyys korostuvat ammatillisen koulutuksen toiminnassa.

Ammatillinen koulutus vastaa yksilöiden, työelämän ja yhteiskunnan osaamistarpeiden muutoksiin joustavasti ja vaikuttavasti. Urasuunnittelutaidot ja valmiudet jatkuvaan oppimiseen korostuvat toimintaympäristöjen muuttuessa. Koulutus perustuu työelämän osaamistarpeisiin ja tarjoaa opiskelijan tavoitteisiin, elämäntilanteeseen ja tarpeisiin sopivia osaamisen kehittämisen tapoja. Turvallinen työskentely, yrittäjämäinen työote ja talouden hallinta ovat osa ammattitaitoa.

Ammatillisessa koulutuksessa ymmärretään kestävä elämäntavan välttämättömyys ja rakennetaan osaamisperustaa ympäristön ja kansalaisten hyvinvointia edistävälle taloudelle. Ammatillinen koulutus lisää ymmärrystä luonnonvarojen kestävästä käytöstä, ilmastonmuutoksen hillinnästä ja siihen sopeutumisesta sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä. Ammatillinen koulutus tukee kansainvälistymistä ja globaalia vastuuta.

Arvoperusta toteutuu ammatillisen koulutuksen toimintakulttuurissa sekä osaamisen hankkimisessa ja osoittamisessa eri oppimisympäristöissä.